

УДК 338.43:635 (477)
DOI: 10.37128/2707-5826-2021-8

**ВИРОБНИЦТВО ОВОЧІВ В
УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГАЛУЗІ**

С.Е. АМОНС, канд. с.-г. наук,
доцент

О.П. КРАСНЯК, канд. екон. наук,
доцент

Вінницький національний аграрний
університет

Актуальність проведених науково-аналітичних досліджень базується на тому, що вивчення стану, проблем та перспектив розвитку вітчизняного овочівництва не можна вважати закінченим, залишаються мало дослідженими питання розвитку овочівництва в умовах ринкового середовища, сучасних форм агропромислової інтеграції та підвищення ефективності галузі, ліквідації кризових явищ, тощо.

У статті розглянуто стан головної проблеми - продовольчого забезпечення населення України продуктами харчування власного виробництва. Наголошено, що вирішення цього завдання залежить від взаємодії безлічі факторів, які суттєво впливають на функціонування національного агропродовольчого ринку. Ринок овочевої продукції покликаний забезпечити надійне постачання населення овочами, шляхом створення необхідних умов для стабільного розвитку суб'єктів господарювання.

Досліджено головні чинники, що впливають на зміну обсягів виробництва овочевої продукції з урахуванням сучасної кон'юнктури ринку овочів в Україні. Визначено елементи стратегії розвитку овочівницької галузі сільського господарства України.

Встановлено, що проблемою даної галузі є те, що вітчизняне овочівництво має високу залежність від імпорту. Значний відсоток насіння, засобів захисту рослин, техніки і обладнання, запасних частин Україна продовжує завозити з-за кордону. Тому вітчизняний виробник вибирає те, що дає йому можливість залишатися конкурентоспроможними. Це позначається і на собівартості виробництва вітчизняних овочів, і на цінах для споживачів овочевої продукції.

Наголошено, що висока економічна і соціальна значимість виробництва овочевої продукції зумовила прискорений розвиток овочівництва в усьому світі. Перетворення овочівництва в одну з основних або головну галузь сільського господарства, що базується на розвиненій матеріально-технічній базі, активному використанні досягнень науки і техніки, є предметом особливої турботи держави.

Ключові слова: овочівництво, галузь, валовий збір, структура виробництва, переробка продукції, експортний потенціал, ефективність.

Табл. 5. Літ. 15.

Постановка проблеми. Найважливішими та незмінними продуктами харчування для людини, які мають високі харчові, смакові та дієтичні якості є овочі, яких називають джерелом здорового харчування. Овочі займають особливе місце серед інших продуктів харчування, що обумовлено високим вмістом в них вуглеводів, білків і цукрів, а також вітамінів (особливо А, В, С), мікроелементів, органічних кислот, ферментів. До складу свіжих овочів входять антибіотики (фітонциди), які спричиняють згубну дію на бактерії і грибки. Такий широкий асортимент корисних речовин, що міститься в овочевих культурах позитивно впливає на життєдіяльність людини, сприяє підвищенню імунітету до різних захворювань [1].

Овочі є цінним дієтичним продуктом, споживання якого сприяє кращому засвоєнню інших продуктів харчування. Особливе значення для нашої країни має унікальна здатність багатьох овочів (ріпа, бруква, буряк, морква, капуста, гарбуз, водяний крес та ін.) виводити з організму радіонукліди та важкі метали.

Овочівництво України є одним із пріоритетних напрямків розвитку вітчизняного аграрного виробництва. Овочеві культури займають визначальне місце у продовольчій безпеці країни, проте постачання населення продовольством набуває виняткову значимість.

Наша держава входить у двадцятку світових лідерів за валовим виробництвом овочевої і баштаної продукції та займає третє місце в Європі за показниками загального виробництва овочевої та баштаної продукції, поступаючись лише Італії та Іспанії.

Споживання овочевої та баштаної продукції в домогосподарствах (у перерахунку в первинний продукт) в середньому за місяць, у розрахунку на одну особу населення, згідно з даними Держкомстату, становить 9,3 кілограма, або 16 відсотків продовольчого кошика громадянина. На сьогодні річна потреба в овочевій продукції України становить близько 7-7,5 млн. тонн. [2].

В сучасних умовах галузь овочівництва і організаційно-економічна взаємодія виробників і споживачів вітчизняної овочевої продукції зазнають змін. Наслідком змін, що відбуваються є зниження конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на внутрішньому і зовнішньому ринках, спостерігаються диспропорції у витратах і кінцевих результатах діяльності господарюючих суб'єктів не тільки в сфері виробництва, а й переробки, реалізації виробленої продукції.

Як наслідок, Україна багато імпортує - імпорт овочевої продукції зростає, а експорт, навпаки, знижується. В 2019 маркетинговому році ми отримали від'ємне торговельне сальдо за зовнішньоекономічними операціями зі свіжою овочевою продукцією – майже 100 млн. \$ США, при цьому експорт овочів скоротився до 70 тис. тонн, а імпорт відповідно склав біля 200 тис. тонн.

Розвиток галузі овочівництва України націлено на вирішення не тільки економічних, а і соціальних питань. Підвищення економічної ефективності

функціонування галузі сприятиме розвитку сільських територій, створенню додаткових робочих місць, вирішенню проблем урбанізації та ін.

В зв'язку з чим, розробка перспектив соціально-економічного розвитку України повинна розглядатися в тісній єдності з проблемами розширення виробництва овочевої продукції та продуктів її переробки, формування продовольчого ринку та забезпечення потреб населення збалансованим рівнем харчування. Вивчення даних питань формує актуальність і своєчасність даного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед найбільш актуальних глобальних проблем, що пов'язані з безперервним зростанням чисельності населення Землі, гостро постає проблема забезпечення людства продовольством. Важлива роль у вирішенні даної проблеми відводиться цілорічному забезпеченню людства овочевою продукцією високої якості і широкого асортименту у відповідних кількостях.

Теоретичною і методологічною основою даного дослідження виробництва овочів та перспектив розвитку овочевої галузі послужили праці класиків економічної аграрної науки, роботи провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваної проблеми, таких як: Л.О. Бойко [6], К.П. Голікова, Л.М. Галат, М.Д. Заячук, Р.В. Логоша [8], В.П. Рудь, П.Т. Саблук [15], П.О. Сухий, О.В. Ульяновченко, О.С. Юрчишин та ін.

Проте, на нашу думку, вивчення цієї проблеми не можна вважати закінченою, і вона потребує більш глибокого дослідження. Недостатньо висвітленими виявились питання розвитку овочівництва в умовах ринкового середовища, сучасних форм агропромислової інтеграції та підвищення ефективності галузі, ліквідації кризових явищ, тощо. Необхідність вирішення зазначених питань стала основою для вибору теми дослідження даної статті.

Метою наукової статті виступає дослідження виробництва овочів в Україні та обґрунтування напрямків ефективного розвитку галузі овочівництва з урахуванням потреб населення країни в овочах та продуктах їх переробки.

Методика досліджень. В основу дослідження покладено наукові праці вітчизняних вчених. Інформаційною базою слугували матеріали Міністерства аграрної політики України, Кабінету Міністрів України, Державного комітету статистики. Дослідження здійснено із використанням монографічного, статистико-економічного, абстрактно-логічного, балансового методів; поєднання кількісного і якісного аналізу, а також табличних моделей для більш ефективного відображення інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення головною проблемою в галузі овочівництва є недостатні обсяги виробництва і обмежений асортимент овочів вітчизняного виробництва, суттєве зниження їх конкурентоспроможності, особливо на зовнішньому ринку. Збільшення виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції було і залишається ключовим завданням для всього агропромислового комплексу України, про що

свідчить схвалена в жовтні 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України «Концепція Державної цільової програми розвитку овочівництва на період до 2025 року» [2].

Дорослі українці вживають майже удвічі менше овочів в порівнянні з європейцями (174 г замість 300 г в день). За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я та МОЗ України для нормальної життєдіяльності людині необхідно споживати мінімум 87-90 кг овочів на рік, в тому числі свіжих овочів у позасезонний період 13-15 кг.

Аналіз статистичної інформації показав, що в Україні середньодушкове споживання олії, яєць, картоплі, овочів та баштанних протягом досліджуваного періоду стійко перевищує мінімальну межу норми споживання. Так, споживання овочів і баштанних продовольчих культур в 2018 році становило 163,9 кг, а в 2019 році було нарівні 164,7 кг на одну особу за рік. В порівнянні з базовим 2000 роком цей показник зріс на 62,2 та 63,0 кг відповідно. У 2019 році середньодушкове споживання продуктів харчування покращилося у 6 із 10 основних продовольчих груп, а саме: споживання молока в розрахунку на особу зросло на 2,8 кг, м'яса – на 0,9 кг, риби – на 0,1 кг, фруктів – на 0,9 кг, овочів – 0,8 кг.

За даними Державної служби статистики України за останні 7 – 8 років рівень споживання овочів та продовольчих баштанних культур населенням встановився на рівні 163-167 кг на рік на одну особу, що відповідає вітчизняним нормам раціонального харчування (161 кг). Для порівняння, в розвинених країнах Європи овочів та зелені споживається до 285 кг на особу, а це майже на 120 кг більше, ніж у нас [3].

Відомо, що цілорічне споживання свіжих овочів, ягід та фруктів є не лише потребою сучасної людини, основною її здорового способу життя, а і позитивним трендом у харчуванні переважної частини населення розвинених країн світу, куди Україна намагається прямувати. Незважаючи на істотне зниження частки витрат на харчування за останні 10 років, Україна за структурою споживання домогосподарств все ще далека від розвинених країн Європи, де частка витрат на харчування становить не більше 20%.

Виходячи із положення закону Енгеля, при зростанні доходів зменшується частка витрат на харчування. Одночасно в абсолютному вимірі витрати на їжу збільшуються. Чим більш розвинута і багата країна, тим меншу частку витрат її населення виділяє на продукти харчування. Рейтинг очолюють США, Сінгапур, Велика Британія, Ірландія, Канада, Швейцарія, Австралія та Австрія, населення яких витрачають на харчі менше 10 %. У Німеччині, Нідерландах, Фінляндії, Катарі, Бельгії, Південній Кореї – до 15 %. Витратами на харчування в діапазоні 16–25 % характеризується низка країн: Польща, Словаччина, Угорщина, Болгарія, Ізраїль, Уругвай, Кувейт, Китай, Туреччина та інші. В наших найближчих сусідів – Білорусі, Грузії, Росії, а також в Йорданії, Індії, Македонії і Парагваї цей показник знаходиться в межах 30 %. Україна посідає 93 місце даного рейтингу, в 2019 року українці витрачали на харчування в середньому

45,8% своїх доходів. Сучасний стан споживання основних продуктів харчування в середньому не досягає раціональних норм і негативно впливає на продовольчу безпеку країни [4].

Практично встановлено, що рівень споживання продуктів, структура харчування, набір та якість продуктів харчування залежать від безлічі факторів. Найважливішими факторами, що впливають на рівень споживання продуктів харчування, є рівень виробництва сільськогосподарської сировини; продуктів харчування; рівень економіки регіону, його географічне розташування і національні традиції, тощо [5].

У структурі споживання людини свіжі овочі та фрукти повинні складати не менше 30–35%. Так, у 2019 р. валовий збір овочів склав близько 9,4 млн. т, що відповідає більш 220 кілограмам на кожного українця. У світі вирощують близько 600 видів овочевих культур, крім цього, ще 900 видів люди використовують зелені овочеві культури. Українські овочівники вирощують майже 40 видів, городники втричі більше, завдяки малопоширеним видам [6].

Головним завданням рослинництва є розробка і впровадження ефективних технологій вирощування кожної культури, що забезпечують задоволення вимог до умов життя на всіх етапах їх розвитку. Завдяки вигідному географічному розташуванню, сприятливим природно - кліматичним умовам в Україні існують об'єктивні умови для ефективного виробництва продукції овочівництва.

В якості вітчизняної овочевої продукції сумніватися не доводиться, при цьому її собівартість набагато нижча від імпоротної. Саме тому українські підприємці мають всі можливості зайняти необхідну ринкову нішу без особливої конкуренції з боку імпортних постачальників.

Сучасний стан розвитку вітчизняного овочівництва впродовж останніх років загалом характеризується порівняно стійким збереженням посівних площ і обсягів виробництва овочевої продукції; галузь традиційно зорієнтована на забезпечення внутрішнього продовольчого ринку та менш залежна від зовнішньої кон'юнктури (табл. 1).

Наведені в таблиці 1 дані, зокрема аналіз регіональної структури виробництва овочів усіх видів свідчать про те, що в 2019 р. валовий збір овочів був максимальним за останні три роки і склав близько 9,7 млн. т, що на 401,3 тис. тонн перевершує показник 2017 року та двох попередніх сезонів. Такий відносно високий валовий збір відповідає більш як 220 кілограмам овочів на кожного українця. Основними регіональними виробниками овочевої продукції у 2019 році є Херсонська область, яка виробила 1320 тис. тонн, що складає 13,6% від загального виробництва по країні, Дніпропетровська область 727 тис. т., Львівська 709 тис. т. 7,3%, Харківська 676 тис. т., Київська 566 тис. т. Досить високу питому вагу у загальнодержавному виробництві овочів займають також Полтавщина, Миколаївщина та Вінниччина, відповідно 545,6 тис., 478,5 та 455,7 тис. тонн. Потрібно відмітити, що позитивна динаміка валових зборів овочевих культур, виходячи із встановлених темпів зміни зібраної площі,

обумовлена підвищенням рівня їх урожайності. Результати аналізу урожайності овочевих культур в цілому та за категоріями виробників свідчать про те, що практично за всіма досліджуваними областями у період 2017–2019 рр. мало місце інтенсивне підвищення урожайності, що пояснюється, зокрема, інтенсифікацією виробничих процесів, доступом до нових технологій та матеріально-технічних ресурсів для вітчизняного аграрного сектору.

Статистичні дані свідчать, що урожайність овочів в розрахунку на 1 га зібраної площі зросла у 2019 р. на 6,1 ц/га (2,9%). Максимальна урожайність овочевих культур відмічена у Херсонській, Луганській та Миколаївській областях: 321,8, 283,4 та 262,9 ц/га.

Таблиця 1

Динаміка виробництва овочевих культур за регіонами України

Області	Площа посіву, тис. га			Урожайність, ц/га			Валовий збір, тис. тонн		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Україна	446,3	440,3	452,4	207,9	214,3	214,0	9286,3	9440,2	9687,6
Вінницька	21,7	21,2	21,2	222,4	216,9	215,3	483,3	461,4	455,7
Волинська	13,7	12,9	12,9	220,8	217,0	218,0	302,6	280,2	281,9
Дніпропетровська	35,6	35,9	37,7	197,2	208,5	193,0	702,6	749,0	727,5
Донецька	14,4	14,5	14,9	161,3	162,6	180,8	233,1	235,8	270,2
Житомирська	13,2	14,5	17,0	247,4	235,6	231,5	327,2	340,1	393,7
Закарпатська	13,3	13,4	12,6	204,9	210,8	215,3	271,3	283,6	271,0
Запорізька	16,9	14,9	13,9	209,1	184,2	197,0	352,3	273,9	273,9
Івано-Франківська	10,2	10,1	10,2	171,1	175,5	177,9	174,2	177,6	181,5
Київська	28,7	29,6	28,2	202,8	204,2	200,5	581,1	604,2	565,8
Кіровоградська	18,4	18,2	17,8	131,9	141,2	145,9	243,2	257,6	260,8
Луганська	8,5	6,1	6,3	218,9	269,2	283,4	186,8	164,2	177,8
Львівська	25,6	26,1	36,5	199,6	196,5	193,9	511,0	512,8	709,1
Миколаївська	19,1	18,5	18,2	290,2	279,3	262,9	554,5	515,6	478,5
Одеська	22,1	18,1	17,0	130,4	149,1	170,4	287,7	270,7	289,4
Полтавська	24,2	24,8	24,4	166,0	211,4	223,0	402,4	524,5	545,6
Рівненська	12,6	12,6	12,6	212,4	210,3	212,8	268,1	265,1	268,9
Сумська	11,1	11,0	10,8	165,0	182,1	187,0	183,9	201,2	203,2
Тернопільська	11,4	11,4	11,9	240,8	233,0	238,6	274,3	265,3	282,9
Харківська	30,9	30,8	31,8	222,3	225,1	212,7	687,7	694,4	675,9
Херсонська	41,6	41,7	41,1	304,4	316,2	321,8	1268,9	1317,0	1320,0
Хмельницька	11,1	11,3	10,8	240,2	232,6	230,7	268,7	262,8	249,4
Черкаська	19,6	19,0	20,1	159,9	186,0	178,2	313,3	354,7	358,8
Чернівецька	12,5	12,6	12,9	187,1	188,7	191,9	234,3	238,3	247,5
Чернігівська	9,9	11,1	11,6	173,8	171,2	171,0	173,7	190,2	198,6

Джерело [7].

Таким чином, можна стверджувати, що незважаючи на економічну кризу чітко простежується інтенсифікація галузі вітчизняного овочівництва. Ринок овочів України стає все більш цивілізованим, гнучким та динамічним, що вказує на його розширення. Структура ринку аграрної продукції, у т.ч. овочевої, формується як органічна, цілісна, складна сукупність

взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих підсистем ринку. На цій основі Логошою Р.В. запропоновано оцінювати як стан ринку, так і потенціал його розвитку. При цьому, системна побудова ринку аграрної продукції має стратегічну спрямованість щодо насичення його конкурентоспроможною аграрною продукцією у зв'язку із викликами внутрішнього і зовнішнього ринків [8].

В 2019 маркетинговому році українські аграрії збрали 9,69 млн. тонн овочевих культур вирощених на площі 452,4 тис. га при врожайності 214,0 ц/га. Аналіз регіональної структури виробництва овочів усіх видів показав, що, наприклад, основними їх постачальниками загалом на внутрішній продовольчий ринок є аграрії Херсонської (14 % усього обсягу виробництва до підсумку), Дніпропетровської (7,9 %), Харківської (7,4 %) та Київської (6,4 %) областей [9].

Формування внутрішнього ринку овочевої продукції країни відбувається за рахунок власного виробництва. Для більш детального аналізу виробництва овочевої продукції в Україні розглянемо динаміку її виробництва за період 2005 – 2019 роки, що дасть можливість більш детально аналізувати овочеву галузь (табл. 2).

З даних таблиці 2 видно, що за досліджуваний період галузь овочівництва характеризується стабільним її інтенсивним розвитком, а саме: площі вирощування овочів у 2019 році зменшилися на 12 тис. га, але на 36,2 % зріс рівень урожайності овочевих культур в порівнянні з 2005 роком, а це в свою чергу забезпечило збільшення валових зборів овочів на 2393 тис. тонн (32,8%).

Таблиця 2

Динаміка виробництва овочевої продукції в Україні

Показники	Роки							Відхилення 2019 р. до 2005 р.	
	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	+/-	%
Зібрана площа, тис. га	464,0	468,0	447,0	447,0	446,0	440,0	452,0	-12,0	97,4
Урожайність, ц/га	157,1	207,8	206,1	210,5	207,9	214,3	214,0	56,9	136,2
Валове виробництво, всього, тис. т	7295,0	8122,0	9214,0	9415,0	9286,0	9440,0	9688,0	2393	132,8
в т.ч. - підприємства	787	964	1282	1323	1344	1357	1421	634	180,6
- господарства населення	6514	7158	7935	8092	7942	8083	8267	1753	126,9
Частка виробництва овочевих культур, % до загального обсягу	89,3	88,1	86,1	85,9	85,5	85,6	85,3	-4,0	95,5
Виробництво овочевих культур на одну особу, кг	155	177	215	221	219	223	231	76	149,0
Рівень рентабельності виробництва, %	36,7	31,4	32,0	15,3	9,9	13,3	2,8	-33,9	x

Джерело [7].

У господарствах населення валове виробництво овочевої продукції в звітному році також збільшилось. Так, у 2019 році воно знаходилось на рівні 8267 тис. тонн, що на 26,9% більше за аналогічний показник 2005 року.

Проведений аналіз таблиці дає нам змогу зробити висновок про те, що за досліджуваний період виробництво овочів в Україні було прибутковим, і рівень рентабельності виробництва овочів в середньому за 7 років становив 20,2 %. Проте в 2017–2019 роках ця галузь стала все менш прибутковою. В 2019 році рівень рентабельності виробництва овочевих культур був найменшим за досліджуваний період і становив лише 2,8%, що на 33,9 п. менше за показник 2005 року.

Серед причин такої ситуації можна назвати: низький рівень товарності продукції овочівництва по областях – 27,5–30,1 %, що пов'язано з незадовільним розвитком інфраструктури ринку овочів в регіонах; кліматичні зміни на території нашої країни; висока собівартість вирощування овочевих культур; відсутність доступу великої частини виробників до сучасних технологій зберігання, пакування та транспортування продукції; недостатня кількість овочесховищ; слабка державна підтримка галузі; наявність значного тіньового сектору – 75–80% за оцінкою плодоовочевої асоціації [10].

На основі вищесказаного можна стверджувати, що основна частина овочів вирощується господарствами населення, частка яких зростає до майже 86 %. В зв'язку із ліквідацією системи гарантованих закупок та брак інфраструктури ринку вітчизняні спеціалізовані овочеві підприємства втратили своє значення. До переваг присадибного овочівництва слід віднести: використання надомної праці як працездатних осіб, так і людей похилого віку, що дозволяє краще доглянути овочі, своєчасно вибірково зібрати врожай овочевих культур.

До недоліків організації овочівництва в господарствах населення належать: зростаюча концентрація виробництва супроводжується низьким рівнем механізації робочих процесів, погіршенням захисту рослин від шкідників і хвороб та невиконанням інших агротехнічних заходів. Використання ручної праці призводить до зниження рівня товарності та якості овочевої продукції, а також спричиняє підвищення її собівартості. Проте, на нашу думку, такий стан є тимчасовим, у недалекому майбутньому спеціалізовані сільськогосподарські підприємства повинні відігравати головну роль у виробництві вітчизняної конкурентоздатної овочевої продукції. Аналіз вітчизняного овочевого ринку засвідчив про деяку здачу своїх позицій українськими овочівниками. Протягом минулих років ринок овочів в Україні в основному був представлений продукцією власного виробництва, в 2019 році частка імпорту знаходилась в межах від 1,0% до 3,5% в різні періоди. Та в же в першій половині 2020 року ми спостерігали різке збільшення імпортного сегмента овочів – до 10,9%.

Протягом 2020 року така тенденція на жаль зберігалась. У вартісному вимірі головними позиціями імпорту овочів в Україну були помідори, цибулю, перець і огірки. Вперше в історії за обсягом ж імпорту лідерство захопила

цибуля ріпчаста, якої було ввезено за минулий сезон цілих 87 тисяч тонн – в 26 разів більше, ніж у попередньому сезоні. Також було імпортовано 66 тисяч тонн томатів, 18,3 тисяч тонн товарної картоплі, 14,7 тисяч тонн огірків, 11,8 тисяч тонн перцю, 9,5 тисячі тонн капусти і 7,5 тисячі тонн моркви. В 2020 році Україна фактично наростила імпорт майже всіх без винятку позицій овочів і картоплі, включаючи салатні культури і зелень [11].

Українські овочівники скаржаться на те, що прибутковість вирощування традиційних овочів і картоплі в країні в 2019 році впала до критично низького рівня, при тому, що прибуток отримують лише одиниці. Перш за все звертає на себе увагу той факт, що найбільш складна ситуація спостерігається по тих категоріях продукції, яка вимагає максимального рівня механізації виробництва. Маючи можливість залучати кредитні кошти, великі виробники змогли закупити достатньо сучасну техніку, побудувати якісні сховища, придбати обладнання для доробки, очищення, миття, сортування і пакування картоплі, моркви, столового буряка, капусти та цибулі. Наявність великих земельних масивів дозволило агрохолдингам реалізовувати масштабні проекти, які в незначній мірі залежать від наявності трудових ресурсів.

Важливим фактором зниження собівартості продукції є нарощування обсягу виробництва овочів, який є похідною від розміру посівних площ, їх структури та урожайності (табл. 3). З представленого табличного матеріалу видно, що серед усіх видів овочів найбільше в Україні вирощується картоплі та помідорів, при цьому протягом останніх років відмічена тенденція до їх зростання.

Таблиця 3

Динаміка обсягів виробництва овочів в Україні за видами тис. тонн

Види овочів	Роки						Відхилення, (+/-) 2019 р. до 2000 р.
	2000	2015	2016	2017	2018	2019	
Культури овочеві	5821,3	9214,0	9414,5	9286,3	3 9440,2	9687,6	3866,3
з них огірки та корнішони	709,0	958,7	948,9	896,3	985,1	1034,2	325,2
помідори	1126,6	2274,4	2229,7	2267,5	2324,1	2224,4	1097,8
капуста	1104,6	1667,3	1682,8	1733,2	1672,0	1755,5	650,9
буряк столовий	564,6	834,6	841,9	836,2	818,1	856,5	291,9
морква столова	496,5	822,9	876,9	839,0	841,8	869,5	373,0
картопля	19838,1	20839,3	21750,3	22208,2	22504,0	20269,2	431,1
цибуля ріпчаста	563,0	956,5	1014,6	976,7	883,9	998,1	435,1
часник	127,0	176,5	188,0	185,8	187,0	215,1	88,1
перець стручковий	108,9	167,2	193,1	175,1	176,1	172,8	63,9
кабачки столові	489,6	496,5	596,1	543,4	645,4	633,0	143,4
баклажани	40,0	80,0	84,2	74,8	68,5	66,4	26,4
гарбузи столові	401,5	565,1	613,8	621,3	692,6	713,0	311,5

Джерело: складено на основі джерела [12].

Так, в 2019 році валове виробництво овочевих культур було на рівні 9687,6, що на 3866,3 тис. т (66,4%) більше за показник 2000 року. Протягом останніх п'яти років спостерігається чітка позитивна динаміка із збільшення виробництва овочевої продукції.

Проведеними дослідженнями встановлено, що в 2019 році частка окремих культур у загальних валових зборах була різною (помідори – 22,9%, картопля – 20,9% капуста – 18,1%, цибуля ріпчаста – 10,3%, морква – 8,9%, буряки столові – 8,8%. Таким чином, пропозиція на овочевому ринку представлена в основному традиційними культурами борщового набору. Частка інших овочевих культур (кабачки, гарбузи, перець солодкий та гіркий, часник) становить лише 18,2%, що явно недостатньо, адже в розвинених країнах світу цей показник може сягати 30–35%.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що основним фактором нарощування обсягу виробництва продукції галузі овочівництва є показник урожайності, рівень якої залежить від метеорологічних умов, кількості та якості внесення добрив, впровадження нових високоврожайних сортів овочів, утримання агротехнічного комплексу заходів вирощування овочевих культур, зменшення втрат продукції при збиранні, транспортуванні та зберіганні [13].

Пандемія істотно вплинула на виробничу сферу різних галузей економіки. Ринки свіжих і дороблених овочів, які досить тісно пов'язані один з одним, не стали винятком. У зв'язку із зниження доходів жителів України в період з січня по травень 2020 року призвело до відмови від вживання свіжих овочів, зокрема - томатів, огірків, перцю, на користь більш економічних картоплі, буряка, моркви і напівфабрикатів. Причиною 30% зниження попиту є висока вартість несезонних овочів, зростання цін на які був спровокований рядом негативних факторів.

Вітчизняні сільгосптоваровиробники в умовах глобалізації з одного боку, повинні були швидко забезпечити зростання випуску сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства, розширити асортимент та підвищити її якість. З іншого – оволодіти методами конкурентної боротьби при низькій державній підтримці. Не маючи досвіду функціонування в ринковій економіці, вітчизняні товаровиробники поступилися на ринку товаровиробникам із розвинених країн, які швидко зайняли вільні ринкові ніші і заповнили вітчизняні магазини своєю продукцією (не завжди кращої якості).

Забезпечення продовольчої безпеки країни є однією з головних цілей аграрної та економічної політики держави. Її сутність повинна розглядатись з позицій досягнення фізичної та економічної доступності продуктів харчування для населення [14].

Важливою складовою продовольчої безпеки країни є задоволення споживчих потреб населення продовольчою продукцією вітчизняного походження, раціональне використання продуктів харчування з їх відповідною

енергетичною та біологічною цінністю; вирішення демографічної проблеми та підвищення якості життя населення.

Стабільність внутрішнього виробництва є гарантією забезпечення продовольчої безпеки держави і за оцінками ФАО власне виробництво на продовольчі цілі має знаходитися в межах 80–85%, імпорт 15–20% та експорт 15–20% (табл. 4).

Проведений аналіз ємності внутрішнього овочевого ринку за період 2005–2019 рр. показав, що вона формувалась під впливом таких чинників: обсяги виробництва зросли на 36%, проте близько 85% від загального обсягу виробляється господарствами населення (в основному представлені традиційними культурами борщового набору, зокрема 93% столових буряків, 91% капусти, 88% моркви).

Таблиця 4

**Динаміка фактичної ємності внутрішнього овочевого ринку
та самозабезпечення продовольством, тис. тонн**

Показники	Роки							Відхилення, (%) 2019 р. до	
	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2005 р.	2018 р.
Фактична ємність внутрішнього ринку	7556	8849	9675	9910	9406	9694	10273	36	6
Власне виробництво	7606	8873	9792	9998	9721	9940	10244	35	3
Імпорт	100	311	95	136	129	188	313	у 3,1 рази	66
Експорт	150	335	212	224	444	434	284	89	–35
Фонд споживання	5663	6581	6890	6984	6783	6927	6924	22	0
Інше внутрішнє використання	1697	2290	2877	2853	2662	2689	2898	71	8
Самозабезпечення, %	103	100	100	102	103	103	104	x	x

Джерело [7].

За даний період обсяги експорту збільшилися на 89%, хоча у загальному виробництві експорт овочевої продукції займає незначну питому вагу 3–5%. Спостерігається чітка тенденція до збільшення обсягів імпорту продукції (у 3,1 рази до 2005 року, на 66% до 2018 року) за рахунок поставки тепличних овочів у позасезонний період, зелень, екзотичні овочі та овочі, попит на які в деякі періоди часу не покривається внутрішніми виробниками.

Експорт овочів протягом останнього року скоротився на 35% в порівнянні з попереднім 2018 роком і становив 284 тис. тонн. Також аналіз вітчизняного ринку овочів свідчить про наявність деякої знижувальної тенденції в споживанні овочів в розрахунок на одного українця, що, разом з падінням загальної кількості населення країни, означає зниження місткості ринку овочів.

За інформацією Української плодоовочевої асоціації (УПОА) обсяг вітчизняного овочевого комерційного ринку в оптових цінах становить біля 60 млрд. грн., проте більша його частина 40 млрд. (80%) перебуває у тіні. Частка

роздрібних мереж під час продажу платять ПДВ на овочевому роздрібному ринку України не більший від 15%.

Більш того, цінові коливання на внутрішньому сільськогосподарському ринку іноді перевищують 1000% на рік. В 2019 маркетинговому році вітчизняний експорт суттєво скоротився (до 70 тис. т), імпорт, навпаки, суттєво зріс – до майже 200 тис. т. Як наслідок, негативне торговельне сальдо за зовнішньоекономічними операціями зі свіжою овочевою продукцією в 2019 році було на рівні \$100 млн. [15].

В умовах ринкової економіки суб'єкти господарювання значну увагу приділяють проблемам оптимізації процесу просування товарів від виробника до споживача. Результати їхньої господарської діяльності багато в чому залежать від того, наскільки правильно обрані канали розподілу товарів, форми і методи збуту і широта асортименту. Канали збуту вітчизняної овочевої продукції представлені в таблиці 5.

Таблиця 5

Канали збуту овочевої продукції в Україні

Канал збуту	Переваги	Недоліки
<i>Продуктові ринки</i>	– великий вибір; – зручність – все в одному місці; – вибір кращої ціни; – свіжість продукції.	– відсутня сертифікована продукція; – антисанітарія.
<i>Супермаркети</i>	– асортимент продукції; – довіра до продавця; – сертифікована продукція; – наявність іншої продукції; – кількість покупців.	– більшість воліють купувати на ринку; – відсутність вибору з точки зору цінової політики.
<i>Магазини</i>	– сертифікована продукція; – наявність іншої продукції; – кількість покупців.	– малий асортимент овочів; – свіжість овочів.

Джерело: сформовано на основі власних досліджень.

Аналіз ринку овочів показав, що традиційними каналами реалізації сільськогосподарської продукції в Україні є: комерційні посередники, власна торговельна мережа, інші аграрні товаровиробники, працівники підприємства й споживачі, що купують продукцію у виробника. Серед альтернативних методів розподілу овочевої продукції є продажі з використанням таких інструментів як переробка сільськогосподарської продукції на давальницьких умовах, товарний кредит, бартер та ін.

За повідомленням дослідників овочевого ринку, рівень цін на овочі значною мірою залежить від каналів реалізації – ціни на ринках великих міст на 10 – 20% більші ніж у торговельних мережах, в інших містах, де є торговельні мережі – цінова ситуація протилежна, значні цінові відмінності за регіонами. Показові тенденції, що складаються у формуванні цін на овочі за різними каналами реалізації. Висока залежність цін від каналів реалізації

спостерігається і при реалізації овочів безпосередньо товаровиробниками [17].

Проведене дослідження сучасного стану галузі овочівництва показало, що незважаючи на динамічність валового виробництва овочевої продукції у вітчизняному овочівництві зберігається ряд системних проблем, які обмежують збільшення виробництва овочевої продукції та негативно позначаються на його ефективності:

- кліматичні зміни на території України;
- нераціональне використання земельних ресурсів (науково-обґрунтовані сівозміни порушуються або вони взагалі відсутні);
- кредитна політика фінансових організацій не сприяє розвитку дрібнотоварного аграрного виробництва;
- низьке охоплення сільськогосподарських підприємств агрострахуванням з державною підтримкою;
- недостатня забезпеченість господарств сучасною технікою і високий рівень зносу основних фондів;
- висока частка імпортової продукції в торговельних мережах;
- недосконалість системи збуту овочів;
- відсутність можливості у вітчизняних підприємств налагодити ритмічність поставок овочів в торговельну мережу та забезпечити необхідну якість і упаковку продукції;
- низький розвиток агрологістики та відсутність професійного брендингу;
- недосконалість в організації переробки і належного зберігання овочів в місцях виробництва;
- непридатність багатьох сортів вирощуваних овочевих культур для тривалого зберігання і відсутність прогресивних технологій зберігання в зимово-весняний період;
- низька якість вітчизняного насінневого матеріалу овочевих культур.

Історично для України землеробство має великий потенціал необхідний для виробництва агропромислової продукції. Результати сільськогосподарської діяльності в галузі овочівництва залежать, в першу чергу, від сформованих природних і кліматичних умов, в той час як основні витрати при використанні традиційних технологій виробництва овочів лягають на виробничі витрати. У цьому плані набагато більш ефективними є ресурсозберігаючі агротехнічні методи, установки і техніка, які дозволяють створювати необхідні умови для сприятливого впливу природних факторів на агроценоз, і забезпечують мінімальний вплив на ґрунт при збереженні її родючості.

Впровадження ресурсозберігаючих технологій при вирощуванні овочів дозволяє знизити ймовірність негативного впливу несприятливих умов на 20–40 відсотків. Кінцевий результат в цьому випадку залежить від оптимального поєднання управління сільськогосподарським виробництвом і застосовуваних технологій.

Ресурсозбереження на підприємствах сільського господарства в галузі овочівництва є системою організаційних, технічних і технологічних заходів, спрямованих на раціональний процес використання ресурсів на базі модернізації технологічних процесів та застосування інновацій. Скорочення прямих витрат при отриманні готового продукту визначає можливість підвищення рівня рентабельності продукції, випущеної сільськогосподарською овочевою галуззю.

Таким чином, значення ресурсозберігаючих технологій полягає в збільшенні ефективності господарської діяльності, зменшенні витрат і досягненні найбільш результативних показників. Тому забезпечення ресурсозбереження в галузі овочівництва має стати обов'язковою вимогою до господарського механізму, техніці, технології, організації виробництва і невиробничої діяльності.

Ринок овочевої продукції залежить від ряду факторів, найважливішими з яких є: загальна економічна ситуація (цінова політика, купівельна спроможність населення), наявність базових умов, рівень розвитку агропромислового комплексу, конкурентне середовище, відкритість ринку та свобода руху товарів, наявність конкурентоспроможної продукції.

Вирощування овочів є однією з основних і найбільш трудомістких галузей сільськогосподарського виробництва України, тому ключовий характер ринку пов'язаний з тим, що овочева продукція відноситься до категорії важливих продуктів харчування, і її споживання в останнє десятиліття стабільно зростає.

Ринкова система господарювання характеризується можливістю вільного вибору партнерів по спільній діяльності, контрактною формою взаємовідносин між контрагентами, самостійним визначенням каналів руху товарів і цін на реалізовану продукцію.

Важливим фактором підвищення ефективності функціонування ринку овочевої продукції є вдосконалення системи збуту: організація прямих зв'язків сільських товаровиробників з торгівлею, об'єднання виробників продукції, формування постійно функціонуючих великих оптово-роздрібних ринків, що створюються як на основі овочевих оптових баз, так і шляхом будівництва нових з необхідною інфраструктурою.

Напрямки розвитку системи збуту овочів передбачають вдосконалення системи економічних відносин, що складаються в процесі виробництва, обігу та розподілу продукції, для яких характерна свобода суб'єктів у виборі покупців і продавців, визначенні цін, формування та використання відповідних ресурсів.

При цьому розвиток овочівництва в Україні необхідно здійснювати шляхом глибокої інтенсифікації виробництва з широким впровадженням інноваційних підходів, модернізації матеріально-технічної бази і підготовки фахівців нової формації.

Пріоритетом стає вирішення наступних завдань:

- просування і широке впровадження інноваційних технологій для збільшення обсягів виробництва овочевої продукції;
- забезпечення вітчизняних переробних підприємств сировиною для овочевої консервації;
- стабільне цілорічне постачання населенню екологічно чистої овочевої продукцією.
- підвищенню конкурентоспроможності овочевої продукції, що випускається.

Для нарощування експорту овочевої продукції, підвищення рентабельності експортних поставок, оптимізації обсягу і структури імпорту, досягнення стійкого позитивного сальдо зовнішньої торгівлі овочевою продукцією важлива цілеспрямована робота по мінімізації ризиків збитків, посилення конкурентних позицій на світових ринках виробників-експортерів за рахунок зниження витрат на вироблену продукцію, впровадження сучасних технологій, що забезпечують підвищення якості і відповідність вимогам міжнародних стандартів; розвитку системи підтримки експорту на регіональному та державному рівнях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведених досліджень визначені перспективні напрями розвитку овочевої галузі України і удосконалення пропозиції на овочевому ринку, зокрема виявлено чинники, тенденції та напрями розвитку вітчизняного овочівництва. Визначено пріоритетні напрямки розвитку овочевої галузі: будівництво сучасних тепличних комплексів з використанням інноваційних технологій, перехід до інтенсивних технологій вирощування овочевих культур, використання сучасних ресурсо- та енергозберігаючих технологій, впровадження інновацій та наукових розробок у виробництво.

Світова фінансово-економічна криза на фоні коронавірусної пандемії, нестабільні тенденції розвитку світового сільського господарства та складність вирішення продовольчої проблеми на міжнародному рівні вимагають посилення уваги до національної продовольчої безпеки. Одним із основних завдань виходу України з кризи є забезпечення продовольчої незалежності від імпорту продукції і нарощування експорту продовольчих товарів.

Перспективи подальших досліджень будуть зосереджені на маркетинговій діяльності на ринку овочів та регіональній спеціалізації виробників овочевої продукції.

Список використаної літератури

1. Сімахіна Г.О., Науменко Н.В. Технологія оздоровчих харчових продуктів : підручник. Київ : НУХТ, 2015. 402 с.
2. «Концепція Державної цільової програми розвитку овочівництва на період до 2025 року». Міністерство аграрної політики України. 2020. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/](http://zakon.rada.gov.ua/) (дата звернення: 18.12.2020).
3. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України. 2019. URL: [http:// www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/) (дата звернення: 26.12.2020).

4. Сичевський М.П. Глобальна продовольча безпека та місце України в її досягненні. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 6–17.

5. Золотарева Е.Л., Бабенко Р.В., Архипов К.В. Условия и факторы развития воспроизводственных процессов. *Вестник Курской государственной сельскохозяйственной академии*. 2011. Т. 5. №5. С. 14–16.

6. Бойко Л.О. Сучасні тенденції розвитку овочевої галузі в умовах Євроінтеграції України. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 69–76.

7. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Україна у цифрах». URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm (дата звернення: 26.12.2020)

8. Логоша Р.В. Маркетингові дослідження ринку овочів в Україні. Збірник наукових праць ВНАУ. *Економічні науки*. 2012. Вип. 4 (70), Т. 2. С. 127–131.

9. Сєвідова І.О., Лещенко Л.О. Стан, проблеми та перспективи розвитку овочівництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 28–33.

10. Офіційний сайт «Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України» URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 08.01.2021)

11. Agriculture. Eurostat: веб-сайт. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/main-tables> (дата звернення: 08.01.2021)

12. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Рослинництво України за 2019 рік». URL: ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.12.2020)

13. Царук Н.Г. Основні чинники активізації розвитку овочівництва в Україні. *Економічні науки*. 2012. Вип. 9(2). С. 558–565.

14. Стариченко Є.М. Теоретико-методичні засади формування критеріїв та показників оцінки продовольчої безпеки країни. *Економіка та держава*. 2018. № 6. С.113–118.

15. Саблук П.Т., Калетнік Г.М., Кваша С.М. та ін. Національна доктрина продовольчої безпеки України. *Економіка АПК*. 2011. №8. С. 3–11.

Список використаної літератури у транслітерації / References

1. Simakhina H.O., Naumenko N.V. (2015). *Tekhnolohiia ozdorovchyykh kharchovykh produktiv [Technology of health food]*. Kyiv: NUKHT [in Ukrainian].

2. The Ministry of agrarian policy of Ukraine (2020). *Kontseptsiia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ovochivnytstva na period do 2025 roku. [The concept of the State target program for the development of vegetable growing for the period up to 2025]*. Kyiv: The Ministry of agrarian policy of Ukraine. zakon1.rada.gov.ua. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (Last accessed: 18.12.2020) [in Ukrainian].

3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy [Statistical Yearbook of Ukraine]*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Last accessed: 26.12.2020) [in Ukrainian].

4. Sychevskyi M.P. (2019). Hlobalna prodovolcha bezpeka ta mistse Ukrainy v ii dosiahnenni [*Global food security and Ukraine's place in achieving it*]. *Ekonomika APK – Economics of agro-industrial complex*, 1. 6–17 [in Ukrainian].

5. Zolotareva Y.L., Babenko R.V., Arkhipov K.V. (2011). Usloviya i factory razvitiya vosproizvodstvennykh protsessov [*Conditions and factors for the development of reproductive processes*]. *Vestnik Kurskoy gosudarstvennoy selskokhosyaystvennoy akademii – Bulletin of the Kursk State Agricultural Academy*, Vol. 5, 5, 14–16 [in Russian].

6. Boiko L.O. (2020). Suchasni tendentsii rozvytku ovochevoi haluzi v umovakh Yevrointehratsii Ukrainy [*Current trends in the development of the vegetable industry in the context of Ukraine's European integration*]. *Ahrosvit – Agrosvit*, 6, 69–76 [in Ukrainian].

7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019). *Statestychnyi zbirnyk «Ukraina u tsyfrakh» [Statistical collection "Ukraine in numbers"]*. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm [in Ukrainian].

8. Lohosha R.V. (2012). Marketynhovi doslidzhenniu rynku ovochiv v Ukraini [*Marketing research of the vegetable market in Ukraine*]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Ekonomichni nauky – Collection of scientific works of VNAU. Economic sciences*, Issue. 4 (70), 2, 127–131 [in Ukrainian].

9. Sievidova I.O., Leshchenko L.O. (2017). Stan, problemy ta perspektyvy rozvytku ovochivnytstva v Ukraini [*State, problems and prospects of vegetable growing development in Ukraine*]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 12, 28–33 [in Ukrainian].

10. Ofitsiyni sait «Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy» [*Official site of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine*]. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (Last accessed: 08.01.2021) [in Ukrainian].

11. Agriculture. Eurostat: veb-sait. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/main-tables> (Last accessed: 08.01.2021) [in English].

12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019). *Statestychnyi zbirnyk «Roslynnytstvo Ukrainy za 2019 rik» [Statistical collection "Crop production of Ukraine for 2019"]*. URL: ukrstat.gov.ua (Last accessed: 26.12.2020) [in Ukrainian].

13. Tsaruk N.H. (2012). Osnovni chynnyky aktyvizatsii rozvytku ovochivnytstva v Ukraini [*The main factors of intensification of vegetable development in Ukraine*]. *Ekonomichni nauky – Economic sciences*, Issue. 9 (2), 558–565 [in Ukrainian].

14. Starychenko Ye.M. (2018). Teoretyko-metodychni zasady formuvanniu kryteriiv ta pokaznykiv otsinky prodovolchoi bezpeky krainy [*Theoretical and methodological principles of forming criteria and indicators for assessing food security of the country*]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, 6, 113–118 [in Ukrainian].

15. Sabluk P.T., Kaletnik G.M., Kvasha S.M. (2011). Natsionalna doktryna prodovolchoi bezpeky Ukrainy [National doctrine of food security of Ukraine]. *Ekonomika APK – Economics of agro-industrial complex*, 8, 3–11 [in Ukrainian].

АННОТАЦИЯ

ПРОИЗВОДСТВО ОВОЩЕЙ В УКРАИНЕ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ

Актуальность проведенных научно-аналитических исследований базируется на том, что изучение состояния, проблем и перспектив развития отечественного овощеводства нельзя считать законченным, остаются мало исследованными вопросы развития овощеводства в условиях рыночной среды, современных форм агропромышленной интеграции и повышения эффективности отрасли, ликвидации кризисных явлений и т.д.

В статье рассмотрено состояние главной проблемы - продовольственного обеспечения населения Украины продуктами питания собственного производства. Отмечено, что решение этой задачи зависит от взаимодействия множества факторов, которые существенно влияют на функционирование национального агропродовольственного рынка. Рынок овощной продукции призван обеспечить надежное снабжение населения овощами, путем создания необходимых условий для стабильного развития субъектов хозяйствования.

Исследованы главные факторы, влияющие на изменение объемов производства овощной продукции с учетом современной конъюнктуры рынка овощей в Украине. Определены элементы стратегии развития овощеводческой отрасли сельского хозяйства Украины.

Установлено, что проблемой данной отрасли является то, что отечественное овощеводство имеет высокую зависимость от импорта. Значительный процент семян, средств защиты растений, техники и оборудования, запасных частей Украины продолжает завозить из-за рубежа. Поэтому отечественный производитель выбирает то, что дает ему возможность оставаться конкурентоспособными. Это сказывается и на себестоимости производства отечественных овощей, и на ценах для потребителей овощной продукции.

Отмечено, что высокая экономическая и социальная значимость производства овощной продукции обусловила ускоренное развитие овощеводства во всем мире. Преобразование овощеводства в одну из основных или главную отрасль сельского хозяйства, основанной на развитой материально-технической базе, активном использовании достижений науки и техники, является предметом особой заботы государства.

Ключевые слова: овощеводство, отрасль, валовой сбор, структура производства, переработка продукции, экспортный потенциал, эффективность.

Табл. 5. Лит. 15.

ANNOTATION

VEGETABLE PRODUCTION IN UKRAINE: CONDITION, PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF THE INDUSTRY

The relevance of scientific and analytical research is based on the fact that the study of the condition, problems and prospects of domestic vegetable growing can not be considered complete, there are few studied issues of vegetable growing in a market environment, modern forms of agro-industrial integration and efficiency, crisis management, etc.

The article considers the condition of the main problem - food supply of the population of Ukraine with food of own production. It is emphasized that the solution of this problem depends on the interaction of many factors that significantly affect the functioning of the national agri-food market. The market of vegetable products is designed to ensure a reliable supply of vegetables to the population by creating the necessary conditions for stable development of economic entities.

The main factors influencing the change in the volume of vegetable production taking into account the current situation in the vegetable market in Ukraine are studied. The elements of the strategy of development of the vegetable industry of agriculture of Ukraine are determined.

It is established that the problem of this industry is that domestic vegetable growing is highly dependent on imports. Ukraine continues to import a significant percentage of seeds, plant protection products, machinery and equipment, and spare parts from abroad. Therefore, the domestic producer chooses what allows him to remain competitive. This affects both the cost of production of domestic vegetables and prices for consumers of vegetable products.

It is emphasized that the high economic and social significance of vegetable production has led to the accelerated development of vegetable growing around the world. The transformation of vegetable growing into one of the main or main branches of agriculture, based on a developed material and technical base, the active use of the achievements of science and technology, is the subject of special concern of the condition.

Keywords: *vegetable growing, branch, gross harvest, structure of production, processing of production, export potential, efficiency.*

Tabl. 5. Lit. 15.

Інформація про авторів

Амонс Сергій Едуардович – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри ботаніки, генетики та захисту рослин Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: sergeyamon@gmail.com).

Красняк Олена Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: krasnyaklena@gmail.com).

Амонс Сергей Эдуардович – кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры ботаники, генетики и защиты растений Винницкого национального аграрного университета (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: sergeyamons@gmail.com).

Красняк Елена Петровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры аграрного менеджмента и маркетинга Винницкого национального аграрного университета (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: krasnyaklena@gmail.com).

Amons Sergey – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Botany, Genetics and Plant Protection, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: sergeyamons@gmail.com).

Krasnyak Olena – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department Associate Professor of Agricultural Management and Marketing, Vinnitsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: krasnyaklena@gmail.com).